

ЧЫГЫШ ТААНУУНУН МАСЕЛЕЛЕРИ

ВОПРОСЫ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

ISSUES OF ORIENTAL STUDIES

e-ISSN: 1694-8653

№2/2025, 273-280

УДК:

DOI: [10.52754/16948653_2025_2_32](https://doi.org/10.52754/16948653_2025_2_32)

ФИЛОЛОГИЯ ЖАНА ЛИНГВИСТИКА ИЛИМДЕРИНИН АКТУАЛДУУЛУГУ

АКТУАЛЬНОСТЬ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ И ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ НАУК

RELEVANCE OF PHILOLOGICAL AND LINGUISTIC SCIENCES

Носиров Ш.И.

Носиров Ш.И.

Nosirov Sh.I.

окутуучу, Ош мамлекеттик университети

преподаватель, Ошский государственный университет

Lecturer, Osh State University

Хабибуллаева Н.З.

Хабибуллаева Н.З.

Xabibullaeva N.Z.

м.и.д., профессор, Ош технологиялык университети

д.м.н., профессор, Ошский технологический университет

Dr. Professor, Osh Technological University

Жанибекова Б.А.

Жанибекова Б.А.

Janibekova B.A.

м.и.д., профессор, Ош технологиялык университети

д.м.н., профессор, Ошский технологический университет

Dr. Professor, Osh Technological University

ФИЛОЛОГИЯ ЖАНА ЛИНГВИСТИКА ИЛИМДЕРИНИН АКТУАЛДУУЛУГУ

Аннотация

Бул макалада филология жана лингвистика илимдеринин актуалдуулугу жана бул илимдердин адазатынын жашоосундагы, коомдогу ээлеген орду, көп тилдүүлүк маселелери каралды. Азыркы ааламдашуу доорунда алардын пайдалануу багыттарына, заманбап коомдогу ролуна да басым жасалып кетти. Ошондой эле авторлор филология жана лингвистика илимдерин негиздөөчүлөрү тууралуу да кыскача маалыматтар менен бөлүшүштү.

Ачкыч сөздөр: филология, лингвистика, ааламдашуу, коммуникация, социоллингвистика, психология, лексикология, лексикография

АКТУАЛЬНОСТЬ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ И ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ НАУК

RELEVANCE OF PHILOLOGICAL AND LINGUISTIC SCIENCES

Аннотация

В статье рассматривается актуальность филологии и языкознания, место этих наук в жизни человечества, общества, а также вопросы многоязычия. В нынешнюю эпоху глобализации особое внимание уделяется их использованию и роли в современном обществе. Авторы также поделились краткими сведениями об основоположниках наук филологии и языкознания.

Abstract

The article discusses the relevance of philology and linguistics, the place of these sciences in the lives of humankind, society, as well as issues of multilingualism. In the current era of globalization, special attention is paid to their use and role in modern society. The authors also shared brief information about the founders of the philology and linguistics sciences.

Ключевые слова: филология, лингвистика, глобализация, коммуникация, социоллингвистика, психология, лексикология, лексикография

Keywords: philology, linguistics, globalization, communication, sociolinguistics, psychology, lexicology, lexicography

Киришүү

Адамзат баласынын эң баалуу байлыгы – сөз, тил, ой болуп эсептелинип келет. Тил аркылуу адам ички дүйнөсүн билдирет, ойлорун жеткирет, коом менен байланыш түзө алат, мурас болуп келе жаткан маданият баалуулуктарын сактайт жана келечек муундарга руханий мурас калтырат. Дал ушул тилди, анын түзүлүшүн, өнүгүшүн, тарыхын жана коомдук функцияларын терең изилдеген илимдер – филология жана лингвистика болуп саналат. Бул илимдер – тилди, анын тарыхын, түзүлүшүн, өнүгүшүн жана коомдук турмуштагы ролун изилдеген илимдер. ХХI кылымда технологиянын өнүгүшү жана глобалдашуу процесстери бул илимдердин актуалдуулугун ого бетер жогорулатты. (Crystal, D. (2025, January 26). philology. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/science/philology> Доступ 3 апреля 2025 г.)

Филология илим катары (грек тилинен *phileo* – сүйөм жана *logos* – сөз, окуу) (Г.А.Крылов, Этимологический словарь русского языка / [Сост. Г.А. Крылов]. - Санкт-Петербург: ООО «Полиграфуслуги», 2005. — 428 с.) төмөнкү негизги илимий тармактарды камтыган комплекс болуп эсептелет: тил илими, адабият таануу, тарых, семиотика, маданият таануу, ошондой эле бир катар көмөкчү тармактарды, мисалы, палеография (жазуунун тарыхын, анын графикалык формаларынын өнүгүү мыйзам ченемдүүлүктөрүн изилдейт), текстология, искусство таануу, поэтика, риторика жана башка тармактарды камтыйт.

«Филология» деген сөз түз маанисинде сөздү сүйүү дегенди билдирет, башкача айтканда, сөзгө жана алгачкы кезекте жазма сөзгө байланыштуу нерселердин баарын изилдөө, башкача айтканда, ар кандай максаттар үчүн жазма эстеликтерди үйрөнүү. (Реформатский А.А, Введение в языковедение, - М.: Аспект Пресс, 1996, 49 б)

Анын маанилүү ролдорунун бири – жазма эстеликтерди изилдөө жана сактоо. Бул илим ар кайсы доорлордун адабий мурастарын чечмелеп, ошол мезгилдин маданияты, тили жана салттары тууралуу маалымат берет. Кыргыз тилиндеги эпосторду, элдик оозеки чыгармаларды жана тарыхый документтерди изилдөөдө филологиянын орду чоң.

Ал эми лингвистиканын укук жана саясат тармагындагы маанисине токтоло кетсек, анда лингвистиканын тил саясатын түзүүдө жана улуттук идентификацияны сактоодо чоң мааниге ээ экенин көрөбүз. Айрыкча көп улуттуу мамлекеттерде тилдик укуктар, расмий тил саясаты жана тилдик азчылыктардын укуктары актуалдуу маселе болуп саналат.

Лингвистика жана нейроилимдер тууралуу айта кетсек,

азыркы учурда тилди кабыл алуу, сүйлөө жана жазуу процесстери нейроилимдер менен тыгыз байланыштуу изилденүүдө. Нейролингвистика инсандын мээси кандайча тилди иштетерин жана тилдик дисфункцияларды (мисалы, афазия, дислексия) изилдейт.

Лингвистика жана бизнес коммуникациясына токтоло кетсек мында

Эл аралык соода жана дипломатия тармагында тилди туура колдонуу өтө маанилүү. Бизнес лингвистика сүйлөшүүлөрдө, келишимдерди түзүүдө жана корпоративдик маданиятты өнүктүрүүдө чоң роль ойнойт.

Көптөгөн тил окумуштуулары тил илимин изилдеп келишет, мисалы швейцария илимпозу Соссюр де Фердинанд лингвистиканын атасы катары таанымал, себеби ал лингвистика илимин бир системага салуу, структурасын курууга, башкача айтканда сүйлөө

менен тилдин чегин койгонго чоң салымын кошкон. Эдвард Сепил, америкалык тил илимпозу, лингвистиканы жалпы дүйнөлүк маданиятынын, илиминин бир бөлүгү катары караган. Ал эми орус лингвисттери И.А. Бодуэн де Куртене орус жана поляк тилдерди изилдөөдө өзүнүн көрүнүктүү изин калтырган, ал тирүү тилдерди жана диалектиканы биринчи, а жазма эстеликтерди экинчи катардагы мааниге ээ деп эсептеген. В.В.Виноградов эки илимдин, б.а. лингвистика жана адабияттын кесилишинде жаралган “Орус тили. Сөз жөнүндө грамматикалык окуулар” деген аталыштагы эмгегин жарыкка чыгарган, а А.А.Реформатскийдин “Тил илимине киришүү” аттуу окуу китеби 5 жолу басылып чыкты. Бул окуу куралы азыркыга чейин филология факультеттеринде пайдаланылып келет.

Ал эми кыргыз филологдору жана лингвисттеринен Карасаев Кусеин орусча-кыргызча сөздүктөрдүн, орфографиялык сөздүктөрдүн автору катары, Тыныстанов Касым кыргыз жазуусунун латын алфавитинин негизинде түптөөчүсү катары таанымал болду. В.И.Шаповалов борбордук азия чөлкөмүндөгү адабий котормонун теориясы жана тарыхын изилдеген бирден бир көрүнүктүү илимпоз, “Энциклопедия перевода” эмгегинин автору катары таанымал, ал эми Б.М.Юнусалиев кыргыз адабий тилин, кыргыз тилинин лексикологиясын, диалектикасын изилдөөгө салым кошкон, Бектенов Зияш Бектенович, Сартбаев Калкабай Калыкович, кыргыз тилинин грамматикасы боюнча көптөгөн окуу китептеринин, илимий эмгектердин автору катары изилдөөнү толукташат.

“Азыркы кыргыз тилинин лексикологиясы жана лексикографиясы” окуу китебинин авторлору Ш.Жапаров жана Т.Сыдыкова (Азыркы кыргыз тилинин лексикологиясы жана лексикографиясы (Окуу китеби) Экинчи басылышы.- Б.: «Текник» ББ, 2013. – 169 б.) бүгүнкү күндүн деңгээлинен кыргыз тилинин лексикологиясы менен лексикографиясына карата ой жүгүртүүгө ылайык багыттарды көрсөтүшөт. Бул окуу китеби окумуштуу-профессорлорго, аспиранттарга, магистранттарга, студенттерге, кыргыз лексикологиясы жана лексикографиясына жана улуттун руханий этномаданиятына кызыккандар үчүн абдан маанилүү булак катары пайдаланганга мүмкүнчүлүк берет.

Филология жана лингвистика илимдеринин негизги багыттары.

Филология адабиятты, жазма мурастарды, тилдин тарыхын жана маданиятын камтыса, лингвистика тилдин түзүлүшүн, синтаксиси, фонологиясы, морфологиясы жана семантикасын изилдейт. Бүгүнкү күндө бул илимдердин багыттары төмөнкүлөрдү камтыйт:

Тарыхый жана салыштырма тил илими – Тилдердин келип чыгышын жана өнүгүү баскычтарын изилдейт.

а) Индо-Европа тилдеринин байланышы. Тарыхый тил илиминин жардамы менен окумуштуулар латын, санскрит жана байыркы грек тилдеринин окшоштуктарын изилдеп, алардын бир түпкү тилден (Прото-Индо-Европа тили) тараганын аныкташкан. Мисалы, санскриттеги *mātr* (апа), латынча *mater*, англисче *mother* – булар бир түпкү сөздөн тараганын далилдейт.

б) Кыргыз жана түрк тилдеринин окшоштуктары.

Салыштырма тил илими кыргыз тилинин түрк тилдеринин үй-бүлөсүнө кирерин көрсөтөт. Маселен, кыргызча баш (голова) – түркиялык түркчө *baş*, өзбекче бош, казакча бас деген сөздөр окшош. Бул алардын жалпы түпкү тили болгонун далилдейт.

в) Славян тилдеринин өнүгүшү. Байыркы славян тили азыркы орус, украин, белорус, поляк, чех жана башка тилдерге негиз болгон. Мисалы, орусча вода, болгарча вода, полякча woda – бул сөздөрдүн бир түпкү тилден тараганын көрсөтөт.

г) Орхон-Энисей жазуулары жана азыркы түрк тилдери

Байыркы Орхон-Энисей жазууларындагы «Теңир» (Кудай), «Эл» (эл), «Күлтегин» (аталыш) сыяктуу сөздөр азыркы кыргыз, казак жана башка түрк тилдеринде колдонулат. Бул – түрк тилдеринин тарыхый өнүгүшүнүн ачык мисалы жана тарыхый жана салыштырма тил илиминин маанилүүлүгүн көрсөтөт.

Социоллингвистика – Тил жана коомдун өз ара байланышын, диалектологияны жана тил саясатын карайт.

Ал төмөнкү аспектилерди карайт: диалекттер, тилдик кодду алмаштыруу, тил саясаты, социалдык катмарларга жараша тилдин өзгөрүшү ж.б.

а) Диалекттик айырмачылыктар. Ар кайсы аймактагы адамдар бир эле тилде сүйлөгөнү менен, алардын диалекттик өзгөчөлүктөрү болот.

Мисалы, Кыргызстандын түштүк аймагында "кеңеш" сөзүнүн ордуна "мәшверет" колдонулат. Түндүктө "бара жатам", түштүктө "кетип атам" деген сыяктуу тилдик айырмачылыктар бар.

б) Кодду алмаштыруу (Code-switching). Бир эле сүйлөм ичинде эки же андан көп тилди аралаштырып сүйлөө – социоллингвистиканын кызыктуу көрүнүштөрүнүн бири. Мисалы:

"Мен сабакка бардым, but it was so boring!"

"Базардан алма алдым, потому что дома нету вообще."

Бул көрүнүш көп тилдүү коомдордо, айрыкча жаштар арасында кеңири тараган.

Тил жана социалдык статус

Адамдар социалдык абалына жараша тилди ар кандай деңгээлде колдонушат. Расмий жана бейрасмий сүйлөө манерасы ар башка.

Мисалы, университетте студент окутуучуга "Саламатсызбы, сабак качан башталат?" десе, көчөдөгү досуна "Эй, сабак качан башталат?" деп сүйлөйт.

Тил саясаты жана расмий тилдер

Кээ бир өлкөлөрдө мамлекеттик тил саясатында бир нече расмий тил колдонулат. Мисалы, Канадада француз жана англис тилдери расмий тилдер.

Кыргызстанда кыргыз тили мамлекеттик тил, орус тили расмий тил болуп эсептелет. Швейцарияда төрт расмий тил бар: немис, француз, итальян жана ретороман тилдери.

Жыныс боюнча тилдик айырмачылыктар

Айрым тилдерде эркектер менен аялдардын сүйлөө манерасы ар башка болушу мүмкүн. Мисалы, Японияда аялдар сүйлөшкөндө көбүнчө жумшак сөздөрдү колдонушат (мис., "kawaii" – "татынакай"). Кыргызчада аялдар көбүнчө "ай", "жеңе", "апакай" сыяктуу жумшак кайрылууларды колдонушат.

Психолингвистика – Тилди кабыл алуу жана колдонуу процесстерин иликтейт.

Компьютердик лингвистика – Жасалма интеллект, машиналык котормо жана тексттик анализ тармагында кеңири колдонулат.

Филология жана лингвистиканын заманбап коомдогу ролу

1. Глобалдашуу жана көп тилдүүлүк. Көп тил билүү – азыркы коомдо чоң артыкчылык. Глобалдашкан дүйнөдө ар кайсы улуттун өкүлдөрү бири-бири менен тил аркылуу байланышат. Дүйнөлүк эмгек базарында дайыма эле көп тилде сүйлөөгө жөндөмү жумушчуларга талап көп болуп келет.

Мисалы, эл аралык компанияларда иштегенди каалаган адамдар үчүн англис, кытай же испан тилдерин билүүсү алар үчүн чоң мүмкүнчүлүктөрдү ачат.

Көп тил билген дипломаттар мамлекеттер аралык сүйлөшүүлөрдө ийгиликтүү иштерди жүргүзө алышат. Мындан сырткары глобалдашуу билим берүүнүн приоритетин да өзгөрттү, мында индустриалдык коомдон маалыматка негизделген экономикага өтүп жаткандыгы мисал болуп берет. Ошондуктан тилди окутуп үйрөтүү барган сайын маанилуу маселеге айланып баратат. (Marlina: Globalisation, internationalisation, and language education: an academic program for global citizens. Multilingual Education 2013 3:5.)

2. Билим берүү жана маданият тармагында

Билим берүү системасында жаңы муунду тарбиялоодо филология илими адабиятты жана тилди изилдөө аркылуу маданиятты сактоого жана жайылтууга жардам берет. Кыргыз тили жана адабияты сабагы – окуучуларга Манас эпосун, улуу инсандар Алыкулдун, Токтогулдун, Чынгыз Айтматовдун чыгармаларын тааныштуруу менен менен балдардын адамкерчилигин, эстетикалык табитин, акыл-эсин өнүктүрүүгө түрткү болот.

Ал эми чет тилдерди окутууда – башка элдердин маданиятын жана тарыхын түшүнүүгө жардам берет. Көп тилдүүлүк аркылуу ар бир тилдин маданиятын, көз карашын, дүйнө таанымын таанып билүүгө болот, себеби башка өлкөлөрдү кыдырып таануу мүмкүнчүлүгү келип калган болсо, үйрөнүп алган тилди негизги баарлашуу куралы пайдаланганга жана маданияттар аралык диалогдорду түзүлүүгө шарт түзүлөт экени баарына маалым.

Тилдин жоголушуна каршы күрөштө да филология жана лингвистика илимдеринин салымы чоң – мисалы, ЮНЕСКО жоголуп бара жаткан тилдерди сактоо үчүн программаларды иштеп чыгууда. Негизи эле көптөгөн тилдер жоголуу коркунучунун чегинде турат, негизинен жоголуунун негизи бул – глобалдашуу, урбанизация жана тилдердин ассимиляциясы таасирлери болуп эсептелинет. Ушул маселеде лингвистика илимпоздорунун илимий жыйынтыктарына таянышат, себеби тилди документтештирүүдө, ага анализ жасоодо бир гана тилдин өнүгүшүнө салым кошпостон, маданияттын түрдүүлүгүн жана нукура элдин маданиятына, билим системасына чоң салымын кошуп келет. (Dr.Ramesh, Journal of Language and Linguistics in Society ISSN: 2815-0961 Vol : 03, No.06, Oct-Nov 2023)

Ал эми кыргыз тилин сактап калууда өлкөбүздө мамлекеттик деңгээлде тил майрамынын белгиленishi жана ар түрдүү эне тилибизге байланышкан иш-чаралардын өткөрүлүп жаткандыгы тастыктап кетет.

3. Технология жана жасалма интеллект

Лингвистика маалымат технологияларында да чоң роль ойнойт.

а) Google Translate жана башка автоматташтырылган котормо кызматтары лингвистикалык алгоритмдердин негизинде иштейт.

Б) Үн таануу технологиялары – Siri, Google Assistant, Alexa, Алиса, Акылай сыяктуу программалар лингвистикалык моделдерди колдонот.

В) Чат-боттор жана жасалма интеллект – кардарлар менен баарлашуу үчүн тексттик жана үн аркылуу жоопторду иштеп чыгат. Жасалма интеллект программаларынын жардамы менен билим берүүдө ар түрдүү сабактар үчүн техникалык каражат, көргөзмө курал катары пайдалануу процесси башталды. AI, Chat GPT, Gemini ж.б.тиркемелери бир гана маалымат алуу үчүн же сабактарга эмес илимий иштерди жаратууда да чоң көмөкчү курал болууда.

Лингвистика журналистика жана массалык коммуникацияда

а) Филология жана лингвистика журналистикада жана маалымат каражаттарында туура жана так сүйлөөнү камсыз кылат. Саясатта же социалдык маалыматтарда өтө так сүйлөө, тилдик этикетти сактоо абдан маанилүү деп эсептелинет.

б) Маалыматтын тактыгы – жаңылыктар жазууда тилдин эрежелерин сактоо маанилүү.

в) Медиадагы көп тилдүүлүк – Эл аралык жаңылыктар агенттиктери көп тилде маалымат таратып, дүйнөгө таасир этет, жана алар англисче, арабча, түркчө, ж.б. (мис., BBC, CNN, KTRK). Бул көрүнүш көп улуттуу же көп тилдүү коомдордо, же болбосо глобалдык аудиторияга жетүүнү максат кылып койгон медиаларда кеңири колдонулат. Мисалга алсак, Кыргызстанда кыргызча жана орусча жаңылыктар бар, себеби коомубуз көп тилдүү коом деп саналат.

г) Социалдык тармактардагы коммуникация – посттор жана блогдор тилдин өнүгүшүнө жана өзгөрүшүнө таасир этүүдө.

5. Бизнес жана маркетингде

а) Тил бизнес коммуникациясында, жарнамада жана бренд түзүүдө маанилүү роль ойнойт. Эл аралык бренддердин слогандары ар кайсы тилге туура которулушу керек. Мисалга алсак, Coca-Cola кытай тилине туура эмес которулганда “Кургатылган курбака” деген маанини берген учур болгон. Кыргызстандагы эле жарнамаларга көңүл бөлүп көрсөк сөздүн этимологиясы жаатындагы маселелер аябай орчундуу. Мисалы, “Апамдын даамы” деген жарнамада да адашуу бар, себеби ал жерде “жасаган” же болбосо тагыраагы “жасаган (бышырган) тамагынын” деген сөздөрдүн жетишпестиги сүйломдүн маанисин орой бузуп турат. Туура сүйлөшүү стили клиенттер менен байланышууда кардарлардын ишенимине ээ болууга жардам берет. Себеби өндүрүлгөн буюм канчалык пайдалуу же керектүү болбосун, туура маалымат жетпесе ал баасыз өндүрүмгө айланышы толук ыктымал.

6. Медицина жана психология (Психоллингвистика)

а) Лингвистика медицинада жана психологияда да колдонулат, айрыкча тилдин мээ иштешине тийгизген таасирин изилдөөдө.

б) Афазияны (сүйлөө бузулуусун) дарылоо – инсульттан кийин тилди калыбына келтирүү. Адам ушундай абалында акылы таза, сезими ордунда болгону менен айткысы келген

ойлорду билдире албай, ал үчүн тил алыстап кеткендей абалга түшкөндө атайын тилдик көнүгүүлөр аркылуу кайрадан тамгаларды, сөздөрдү, сүйлөмдөрдү үйрөнөт.

в) Дислексия (окууну кыйын кабылдоо) менен иштөө – логопеддер жана тил адистери балдарга жардам беришет. Кээ бир балдар кандайдыр бир себептен улам кандайдыр бир анык тамгаларды туура айта албай калат, ошондо да логопеддер менен кайрадан тамгаларды туура айтып үйрөнүшөт.

г) Психотерапияда тилдин ролу – туура сөздөр адамдын абалын жакшыртууга жардам берет. Көпчүлүк тажрыйбада медициналык даарыларга караганда сөздүн таасири канчалык күчтүү экени тууралуу канчалаган макалалар, илимий тастыктоолор жарыка чыгып жатат.

Жыйынтыгында, бул макалада филология жана лингвистика илимдеринин актуалдуулугун кеңири көрсөтүүгө далаалат жасалды. Бул илимдер гуманитардык илимдердин жүрөгү десек да жаңылышпайбыз, себеби алар тилди жана анын коомдогу ролун терең түшүнүүгө жардам берет. Бул илимдердин актуалдуулугу адамзаты тилди колдонуп баштаган доордон баштап изилденип, азыркы кунгө чейин уланып келет жана билим берүүдө, медиа жана коммуникацияда, коомдук нормаларда өзүнүн ордун көрсөтүп жатканы баарыбызга маалым.

Колдонулган адабияттар

1. Жапаров Ш. жана Сыдыкова Т., Азыркы кыргыз тилинин лексикологиясы жана лексикографиясы (Окуу китеби) Экинчи басылышы.- Б.: «Текник» ББ, 2013. – 169 б.
2. Крылов Г.А., Этимологический словарь русского языка / [Сост. Г.А. Крылов]. - Санкт-Петербург : ООО «Полиграфуслуги», 2005. — 428 с.)
3. Реформатский А.А, Введение в языковедение, - М.: Аспект Пресс, 1996, 49 б
4. Crystal, D. (2025, January 26). philology. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/science/philology> Доступ 3 апреля 2025 г.)
5. Marlina: Globalisation, internationalisation, and language education: an academic program for global citizens. Multilingual Education 2013 3:5.).
6. Апышова, Б. Т. Лингвистикада терминдердин изилдениши / Б. Т. Апышова // Вестник Ошского государственного университета. – 2021. – Vol. 2, No. 4. – P. 710-716. – DOI 10.52754/16947452_2021_2_4_710. – EDN ZZQZRL.
7. Ташиева, Н. С. Лингвистические и культурные особенности речевых актов поздравления и комплимента в английском и кыргызском языках / Н. С. Ташиева, Н. У. Ыпышова // Вестник Ошского государственного университета. – 2024. – № 4. – С. 254-260. – DOI 10.52754/16948610_2024_4_24. – EDN KKIXSM.
8. Тургунбаева, С. Ж. Лирикалардагы логикалык-семантикалык прототиптердин чагылдырылышы / С. Ж. Тургунбаева // Вестник Ошского государственного университета. – 2021. – Vol. 2, No. 4. – P. 1200-1204. – DOI 10.52754/16947452_2021_2_4_1200. – EDN PTUQBT.
9. Кадырова, Г. К. Коммуникативные методы обучения на занятиях русского языка / Г. К. Кадырова, С. Н. Айтиева // Вестник Ошского государственного университета. – 2021. – Т. 1, № 4. – С. 478-484. – DOI 10.52754/16947452_2021_1_4_478. – EDN NXKKZT.